

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(1)
กิตติกรรมประกาศ.....	(7)
บทนำ.....	1
บทที่	
1. ข้อความคิดว่าด้วยพรรคการเมืองและสิทธิเสรีภาพของบุคคลในระบอบประชาธิปไตย ของบุคคลในระบอบประชาธิปไตย.....	4
1.1 ความสัมพันธ์ของสิทธิและเสรีภาพกับพรรคการเมือง ในระบอบประชาธิปไตย.....	5
1.1.1 ข้อความคิดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของบุคคล.....	5
1.1.1.1 ความหมายและขอบเขตการใช้สิทธิและเสรีภาพ.....	6
1.1.1.2 ประเภทของสิทธิและเสรีภาพ.....	9
1.1.1.3 เหตุผลในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ	13
1.1.1.4 หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ...	15
1) หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล	16
(1) หลักความพอสมควรแก่เหตุ.....	17
(2) หลักการคุ้มครองสวาทและแห่งสิทธิและเสรีภาพ	19
(3) หลักการมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปของกฎหมาย และหลักการห้ามตรากฎหมายใช้บังคับเฉพาะกรณี และเฉพาะบุคคล	20
(4) หลักการอ้างบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจ ในการตรากฎหมาย.....	21
2) หลักการคุ้มครองสิทธิโดยองค์กรตุลาการ.....	21

1.1.2 ข้อความคิดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของพรรคการเมืองในการปกครอง	
ระบอบประชาธิปไตย	24
1.1.2.1 พรรคการเมืองกับหลักประชาธิปไตย	24
1) อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน.....	25
2) หลักประชาธิปไตยโดยเสรี	26
3) หลักเสียงข้างมาก.....	26
4) หลักประชาธิปไตยโดยทางผู้แทน	27
1.1.2.2 หลักสิทธิและเสรีภาพของพรรคการเมืองในระบบ	
ประชาธิปไตย.....	28
1) หลักเสรีภาพในการรวมกลุ่มทางการเมือง.....	29
2) หลักความเสมอภาคทางโอกาสของพรรคการเมือง	30
3) หลักการประชาธิปไตยภายในพรรคการเมือง.....	32
1.2 ความสำคัญของการจัดตั้งสถาบันพรรคการเมืองในระบบประชาธิปไตย.....	33
1.2.1 วิวัฒนาการการกำเนิดของพรรคการเมือง.....	34
1.2.2 ความหมายของพรรคการเมือง	37
1.2.3 ลักษณะและองค์ประกอบของพรรคการเมือง	41
1.2.4 สถานะทางกฎหมายของพรรคการเมือง	44
1.2.5 ระบบของพรรคการเมือง.....	48
1.2.6 ความจำเป็นในการจัดตั้งพรรคการเมือง	50
1.2.7 บทบาทและหน้าที่ของพรรคการเมือง	54
1.3 แนวคิดและที่มาของการยุบเลิกพรรคการเมือง	56
1.3.1 แนวความคิดของการยุบเลิกพรรคการเมือง	57
1.3.2 พัฒนาการของการยุบเลิกพรรคการเมือง.....	57
1.3.3 มูลเหตุและผลทางกฎหมายในการยุบเลิกพรรคการเมือง	64
1.3.3.1 ข้อห้ามหรือมูลเหตุแห่งการยุบเลิกพรรคการเมือง	64
1) ข้อห้ามในทางรูปแบบ	64
(1) ชื่อและสัญลักษณ์ของพรรค	64
(2) การดำเนินกิจการภายในองค์กร	65

2) ข้อห้ามในทางเนื้อหา	66
(1) ข้อห้ามเกี่ยวกับอุดมการณ์และแนวนโยบาย ของพรรค	66
(2) ข้อห้ามเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง พรรคการเมือง	68
3) ข้อห้ามในการจัดองค์กรและคุณสมบัติของสมาชิกพรรค	68
(1) ข้อห้ามเกี่ยวกับคุณสมบัติของสมาชิกพรรค	68
(2) ข้อห้ามเกี่ยวกับการจัดองค์กรและหลักเกณฑ์ ภายในพรรค	69
1.3.3.2 ผลทางกฎหมายในการยุบเลิกพรรคการเมือง	69
2. แนวคิดในการจัดตั้งพรรคการเมือง การเลิกและการยุบพรรคการเมือง ของต่างประเทศ	72
2.1 การจัดตั้งพรรคการเมือง การเลิกและการยุบพรรคการเมือง ในประเทศเยอรมัน	72
2.1.1 กำเนิดและวิวัฒนาการในการจัดตั้งพรรคการเมือง ในประเทศเยอรมัน	72
2.1.1.1 วิวัฒนาการการกำเนิดของพรรคการเมือง ของประเทศเยอรมัน	74
2.1.1.2 กฎหมายเกี่ยวกับพรรคการเมือง	77
2.1.2 การเลิกและการยุบพรรคการเมืองในประเทศเยอรมัน	85
2.1.2.1 ที่มาและพัฒนาการในการยุบเลิกพรรคการเมือง	85
2.1.2.2 มูลเหตุและข้อจำกัดของการเลิกและยุบพรรคการเมือง	89
2.1.2.3 กระบวนวิธีพิจารณาคดีและขั้นตอนในการยุบเลิก พรรคการเมือง	92
1) องค์การผู้มีความพิจารณาดี	92
2) ขั้นตอนในการพิจารณาคดี	94
2.1.2.4 ผลทางกฎหมายในการยุบเลิกพรรคการเมือง	95

2.1.3 คดียุบเลิกพรรคการเมืองในประเทศเยอรมัน	98
2.2 การจัดตั้งพรรคการเมือง การเลิกและการยุบพรรคการเมือง ในประเทศฝรั่งเศส	104
2.2.1 กำเนิดและวิวัฒนาการในการจัดตั้งพรรคการเมือง ของประเทศฝรั่งเศส	104
2.2.1.1 วิวัฒนาการการกำเนิดของพรรคการเมือง ในประเทศฝรั่งเศส	106
2.2.1.2 กฎหมายเกี่ยวกับพรรคการเมือง	112
2.2.2 การเลิกและการยุบพรรคการเมืองในประเทศฝรั่งเศส	117
2.2.2.1 ที่มาและพัฒนาการในการยุบเลิกพรรคการเมือง	117
2.2.2.2 มูลเหตุและข้อจำกัดของการเลิกและยุบพรรคการเมือง	120
2.2.2.3 กระบวนวิธีพิจารณาคดีและขั้นตอนในการยุบเลิก พรรคการเมือง	124
1) องค์การผู้มีอำนาจพิจารณาคดี	124
2) ขั้นตอนในการพิจารณาคดี	125
3) องค์การผู้มีอำนาจและเงื่อนไขในการตรวจสอบมูลเหตุที่ใช้ ในการพิจารณาคดียุบพรรคการเมือง	126
2.2.2.4 ผลทางกฎหมายในการยุบเลิกพรรคการเมือง	127
2.2.3 คดียุบเลิกพรรคการเมืองในประเทศฝรั่งเศส	129
3. แนวคิดในการจัดตั้งพรรคการเมือง การเลิกและยุบพรรคการเมืองในประเทศไทย	133
3.1 การดำเนินการจัดตั้งพรรคการเมืองในประเทศไทย	133
3.1.1 วิวัฒนาการการกำเนิดพรรคการเมืองในประเทศไทย	135
3.1.1.1 ช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง	135
3.1.1.2 ช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองระหว่าง พ.ศ. 2475 – พ.ศ. 2498	137
3.1.1.3 ช่วงภายหลังจากที่มีพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498 – ปัจจุบัน	141

3.1.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง	147
3.1.2.1 รัฐธรรมนูญ	148
3.1.2.2 กฎหมายระดับพระราชบัญญัติและกฎหมายลำดับรอง....	160
3.2 การเลิกและการยุบพรรคการเมืองในประเทศไทย	175
3.2.1 แนวความคิดและพัฒนาการในการเลิกและการยุบพรรคการเมือง ในระบบกฎหมายไทย	175
3.2.1.1 แนวความคิดและที่มาของการเลิกและการยุบพรรคการเมือง ในระบบกฎหมายไทยก่อนมีการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญ (ก่อนปี พ.ศ. 2540)	175
3.2.1.2 แนวความคิดและที่มาของการเลิกและการยุบพรรคการเมือง ในระบบกฎหมายไทย ภายหลังที่มีการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญ	184
3.2.2 มูลเหตุและข้อจำกัดของการยุบเลิกพรรคการเมืองในประเทศไทย .	193
3.2.2.1 มูลเหตุและข้อจำกัดในทางรูปแบบ	194
3.2.2.2 มูลเหตุและข้อจำกัดในทางเนื้อหา.....	199
3.2.3 กระบวนวิธีพิจารณาคดีและขั้นตอนในการยุบเลิกพรรคการเมือง ..	203
3.2.3.1 องค์กรผู้มีความอำนาจในการพิจารณาคดี	204
1) องค์กรผู้มีความอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีเกี่ยวกับ การเลือกตั้งก่อนมีการพิจารณาคดียุบพรรคการเมือง ..	204
(1) ก่อนการประกาศผลการเลือกตั้ง	204
(2) ภายหลังการประกาศผลการเลือกตั้ง.....	206
2) องค์กรผู้มีความอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคดี ยุบพรรคการเมือง.....	208
(1) องค์กรผู้ริเริ่ม	208
(2) องค์กรผู้มีความอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดคดียุบพรรคการเมือง	212
3.2.3.2 ขั้นตอนในการพิจารณาคดี.....	221

3.2.4 ผลทางกฎหมายในการยุบพรรคการเมือง	228
3.2.4.1 ผลที่มีต่อองค์กร	228
3.2.4.2 ผลที่มีต่อตัวบุคคล	231
1) ผลทางกฎหมายภายหลังที่มีการยุบพรรคการเมือง	231
(1) สมาชิกภาพสิ้นสุดลง	231
(1.1) สมาชิกภาพของสมาชิกสิ้นสุดลง	231
(1.2) สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สิ้นสุดลง	232
(2) เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง	233
2) ข้อห้ามภายหลังที่มีการยุบพรรคการเมือง	235
3.3 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไทยกรณีที่มีการยื่นคำร้องขอให้ ยุบพรรคการเมือง	236
3.3.1 กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมือง	236
3.3.2 กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยกคำร้อง	260
4. บทวิเคราะห์เปรียบเทียบและปัญหาที่เกิดจากการยุบพรรคการเมืองในระบบ กฎหมายไทย	263
4.1 ปัญหาการยุบพรรคการเมืองในระบบกฎหมายไทยตามบทบัญญัติของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550	263
4.1.1 ปัญหาอันเกิดจากบทบัญญัติของกฎหมายที่ว่าด้วยข้อจำกัด อันเป็นมูลเหตุแห่งการยุบพรรคการเมือง	263
4.1.1.1 กรณีที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 237 ได้กำหนดไว้ว่า หากกรรมการบริหารพรรคการเมืองคนใด มีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลยให้มีการกระทำการ อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งแล้ว “ให้ถือว่า” พรรคการเมืองนั้น ได้กระทำการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทาง ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ	263

4.1.1.2 กรณีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ได้กำหนดถึงมูลเหตุของการยุบ พรรคการเมือง ในกรณีที่ถือได้ว่าเป็นการดำเนินกิจการของ พรรคการเมืองในลักษณะทั่วๆ ไป	266
4.1.1.3 กรณีที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 239 ได้กำหนดให้ ก่อนมีการประกาศผลการเลือกตั้ง หากคณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยชี้ขาดเกี่ยวกับ การเลือกตั้ง (อันถือได้ว่าเป็นกระบวนการของการริเริ่มไปสู่ การพิจารณาคดีเพื่อยุบพรรคการเมือง) เป็นเช่นไรแล้ว ย่อมถือเป็นที่สุด	269
4.1.2 ปัญหาอันเกิดจากบทบัญญัติของกฎหมายที่ว่าด้วย กระบวนการวิธีพิจารณาคดีของการยุบพรรคการเมือง	271
4.1.2.1 กรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งรายใด กระทำการอันมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริต และเที่ยงธรรม หากปรากฏหลักฐานก่อนการประกาศ ผลการเลือกตั้ง ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการวินิจฉัยชี้ขาด แต่หากปรากฏภายหลังจากที่ได้มี การประกาศผลการเลือกตั้งไปแล้ว ให้เป็นอำนาจของ ศาลฎีกา	271
4.1.3 ปัญหาอันเกิดจากบทบัญญัติของกฎหมายที่ว่าด้วยผลของการยุบ พรรคการเมือง	276
4.1.3.1 กรณีที่กฎหมายกำหนดให้ ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง ยุบพรรคการเมืองใด ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งกรรมการบริหาร พรรคหรือหัวหน้าพรรคการเมืองนั้นด้วย	276
4.1.3.2 กรณีปัญหาของสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ	281

4.2 ปัญหาอันเกิดจากการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการพิจารณาเสนอคำร้องเพื่อขอให้มีการพิจารณาคดี ยุบพรรคการเมือง.....	283
4.2.1 ปัญหาเรื่องขั้นตอนในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่ พรรคการเมืองได้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำการทั้งที่เป็นมูลเหตุร้ายแรง และไม่ร้ายแรง ซึ่งอาจเป็นเหตุที่ทำให้พรรคการเมืองถูกยุบได้.....	283
4.3 ปัญหาการยุบพรรคการเมืองอันเกิดจากมติความของศาลรัฐธรรมนูญ.	286
4.3.1 กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือศาลฎีกาวินิจฉัยเป็นอย่างไรแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญต้องถือตามนั้น ไม่อาจตีความเป็นอย่างอื่นได้.....	286
4.3.2 กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าเมื่อมีบทบัญญัติของกฎหมาย บังคับไว้ศาลรัฐธรรมนูญก็ไม่อาจตีความเป็นอย่างอื่นได้.....	288
4.3.3 กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ให้การกระทำความผิดของบุคคล เพียงคนเดียว เป็นเหตุที่ทำให้พรรคการเมืองถูกยุบและให้เพิกถอน สิทธิเลือกตั้งกับกรรมการบริหารพรรคคนอื่น ๆ ที่แม้ไม่มีส่วนรู้เห็น ในการกระทำความผิดก็ตาม	289
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	294
5.1 บทสรุป.....	294
5.2 ข้อเสนอแนะ	311
บรรณานุกรม	315
ประวัติการศึกษา.....	325